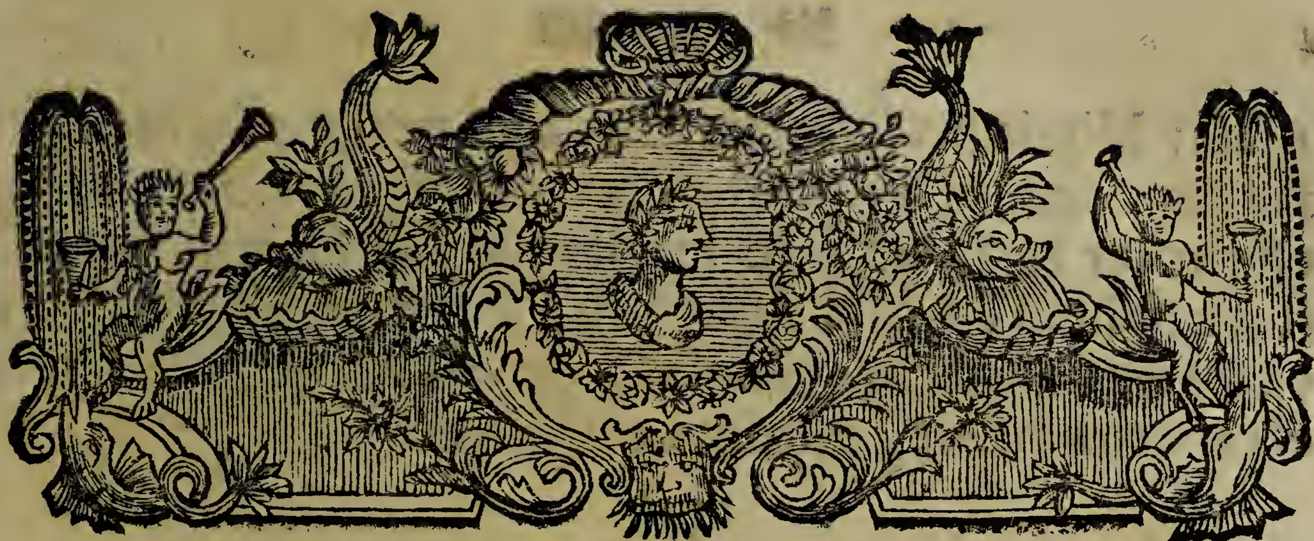
24

ISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
VI IMAGINATIONIS IN PRODUCENDIS ET REMOVENDIS MORBIS.

QUAM
SUB AUSPICIIS DIVINIS
RECTORE UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO DOMINO
DOMINO
CAROLO,
DUCE WIRTEMBERGIAE ET TECCIAE REGNANTE
rel. rel.
CONSENTIENTE GRATIOSA FACULTATE MEDICA
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO ATQUE EXPERIENTISSIMO
DOMINO
GEORGIO FRIDERICO
SIGWART,
PHIL. MED. ET CHIR. DR. HUIUSQUE ET ANATOMIAE
P. P. O. MED. AUL. WIRT.
PRAECEPTORE ET PATRONO AETERNUM PIE COLENDO
PRO GRADU DOCTORIS
Die Jan. MDCCLXIX. H. L. Q. C.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
GUILIELMUS FRIDERICUS KLEIN, Nordlingensis.

TUBINGAE TYPIS SCHRAMMIANIS.

Ge. At. [illegible]

PROLOGVS.

Sunt, qui corpus humanum vivum pro automato habent, qui menti omne dominium in functiones vitales & naturales derogant; & omnia phænomena ibi occurrentia e solis legibus motuum explicanda esse, contendunt. At vero! Homo tam in sano, quam morboso statu consideratus, observanti haud obscure monstrat, corpus nostrum non a meris viribus materialibus moveri, dirigi, & mutari, sed mentem maxime non tantum in functiones animales, quas vocant, sed & in vitales & naturales imperium exercere. Quæ quidem tam egregie exposuit Jll. GAVBIVS in præstantissimis sermonibus Academicis *de regimine mentis, quod Medicorum est;* ut fere temerarium videri possit, ejusmodi operi, omnibus numeris absoluto adhuc aliquid addere velle. Cum autem Ill. Auctor pro probanda sua sententia animi pathemata maxime allegaverit, restat adhuc pars argumenti haud minus gravis, quæ non tantum veritatem, ibi jam demonstratam confirmat, sed & in Pathologia & Therapia summi momen-

 ti

ti eſt: Nimirum, vis imaginationis non modo in corpus ſanum, ſed & in morboſum tam frequenter, & tam efficaciter agit, ut jure meritoque ſingularem expoſcat tractationem, quam nunc pro viribus exhibebo, & ad eam vim, quam imaginatio in producendis & removendis morbis habet, maxime reſpiciam.

§. I.

Quid ſub imaginatione intelligatur?

Imaginationis nomine intelligi ſolet facultas animæ, imagines rerum materialium, ſimillimas iis, quæ ab objectis externis per organa ſenſoria excitari ſolent, ſibi repræſentandi. De hac vero facultate jam non agam, ſed contemplabor ejusdem quaſi reciprocum, quatenus anima non ſubſiſtit in ſimplici repræſentatione idearum, ſed ope harum effectum ſenſibilem in corpus edit. Vis imaginationis itaque eſt operatio mentis in corpus ex fixa attentione ad objectum aliquod exorta. Pathemata animi multum quidem affinitatis cum illa habent, attamen tum quoad naturam ipſam, tum quoad phaenomenorum diverſitatem ab eadem probe diſtinguenda ſunt, id quod e quibusdam exemplis infra patebit. Singula enim animi pathemata effectus multo ſenſibiliores, & breviori tempore producunt, motus plerumque violentiores ſecum connexos habent, & ipſa ſubitò exoriuntur; & in æſtu pathematum anima minus ſibi conſcia eſt; cum e contrario imaginatio lentiori gradu pergere ſoleat, & motus cum ea connexi magis in interioribus hominis penetralibus peragantur; præterea quoque voluntas accedere & cooperari videtur, quod in animi affectibus aliter ſe habet; id vero non ibo inficias, animi pathemata ſæpiſſime cum vi imaginationis conjungi, & per hunc concurſum effectus edi adeo compoſitos & complicatos, ut, quid cuique cauſarum tribuendum ſit, omnino dubites; quin etiam perturbatio in utravis parte primum orta, non tantum æque facile inde in alteram transfertur, verum etiam in hac novis quaſi viribus aucta revolvitur,

volvitur, fortior eo, unde venit, & vehementer iterum prius affectam partem concutit, quo itu redituque reciprocati crebro fluctus altius atque altius quandoque extumescunt, ac tandem in æstuationem difficillime comprimendam erumpunt; uti alia occasione habet Ill. GAVBIVS. *a*)

a) Serm I. de Reg. M. q. M. c.

§. 2.

Quod imaginatio vim habeat in corpus generaliter!

Quotiescunque animæ per imaginationem aliqua idea offertur, toties determinata aliqua mutatio in corpore, illi ideæ proportionalis & respondens conjungitur. Hæc connexio motuum cum ideis semper obtinet, qualiscunque etiam origo ideæ sit, sive ab anima, sive a corpore primum excitata fuerit. Motus hi qualescunque primum afficiunt corpora cerebrosa; cum vero in his origines nervorum quærendæ sint, nervi autem instrumenta motus sensusque per totum corpus præbeant, patet, integrum quoque corpus a vi imaginationis affici posse. Exempla quædam ab experientia desumta, sequentibus §§. thesin a posteriori probabunt.

§. 3.

Exempla vis imaginationis in actiones vitales.

Primo quidem functiones vitales a vi imaginationis accelerari, promoveri, impediri, quin & plane suspendi possunt, id quod inclytum exemplum famosi illius Angli Townshend testatur, qui, quotiescunque volebat, per solam vim imaginationis absque auxiliis externis perfecta asphyxia afficiebatur. Idem legimus de CARDANO *a*), aliisque, quos imaginatio in ecstasin cum cessatione pulsus & respirationis rapuit.

a) HIERON. CARDANVS de rerum varietate. L. VIII. c. 43. ita de se scribit: „ quoties volo, extra sensum quasi in ecstasin transeo. - - - „ Sentio, dum eam ineo, ac, ut verius dicam, facio juxta cor quandam separationem, quasi anima abscederet, totique corpori hæc res „ com-

„communicatur, et initium hujus eft a capite, maxime cerebello, dif-„funditurque per totam dorfi fpinam. - - Cel. BRVCKERVS in Hiftoria Crit. Philos. T. IV. p 73. hoc Cardani mirabile cum reliquis tribus rejicit, hancque jactationem hominem vel impudentiffimum, vel imaginationis deliriis corruptum prodere, contendit. BAYLE autem in Diction. Hift. & Crit. T. II CARDANVM un des grands efprits de fon fiecle vocat, ejusdemque mirabilia non pro meris figmentis declarat, adjiciens tantum: Que dirons nous?

§. 4.

Exempla potentiæ imaginationis in functiones animales.

Major, frequentior, magisque confpicua eft vis imaginationis in fenfum motumque. Anima, in imaginationem intenta, non amplius videt objecta, quorum imago in retina hæret, fed eas tantum, quas vigor phantafiæ in fenforio interno producit; fortior enim fenfatio femper difturbat debiliorem. Hinc explicandæ funt tot fpectrorum apparitiones, quæ modo occafione aliarum imaginum per fenfus externos illatarum, utcunque fimilium componuntur, modo vero quafi ex nihilo producuntur. Ex eadem ratione CARDANO fides haberi poteft, qui l. c. de fe ipfo ita habet: „cum volo, video, quæ volo, ocu-„lis, non vi mentis, (quod ultimum aliquam limitationem „patitur) Moventur autem perpetuo, quæ videntur imagines &c. Hæc multum conveniunt cum verbis DE LA METTRIE *a*) „Il me reftoit peu de fang dans les vaisfeaux, mais il y galo-„poit avec une viteffe inconçevable, mon imagination & mon „efprit fuivoient le meme train &c. Auditus par ratio eft: Sunt homines, qui ex fono campanarum pulfatarum melodiam, quam volunt, formare queunt, quin alii verba fibi fumunt ex iisdem fonis, cujus lepidum exemplum SCARRON habet. Huc facit quoque illud HORATII:

- - Fuit haud ignobilis Argis,
Qui fe credebat miros audire tragoedos,
In vacuo lætus feffor, plauforque theatro.

Difficilius quidem imaginatio imperium fuum exercet in guftum

&

& olfactum, quippe hæ ideæ levius tantum organo ſenſorio interno impreſſæ videntur; Haud tamen deſunt, qui absque concurſu objecti alicujus externi etiam has ideas ſibi formant; ſic nec adeo facile tactui imperat imaginatio: Docent tamen exempla multorum, animam imaginationi intentam, etiam heic decipi, & Ledam pro Rachele teneri. Senſus tandem internus, univerſalis, quo homo ſe ipſum ſentit, & qui minus bene ad tactum refertur, fortiſſime patitur ab imaginatione. Dolores acutiſſimi, pruritus, aliæque modificationes hujus ſenſus interni a ſola ſæpe vi imaginationis producuntur. Fuerunt ægri, non deliri, ſed mente ſaniſſimi, quibus pes aut brachium a Chirurgo amputatum erat, illi vero, non obſtante hac exſtirpatione, illo membro ſe adhuc præditos eſſe, putaverunt, & de variis in eo doloribus diu conqueſti ſunt. *b*) Huc referas quoque eos, qui ſeſe ex vitro conflatos eſſe, pedes habere ſtramineos, cornua geſtare, naſis ſesquipedalibus donatos eſſe, paralyſi laborare &c. ſibi imaginantur, qui ideo proprie ægri imaginarii (*malades imaginaires*) dicuntur. Ejusdem cenſus ſunt miſellæ illæ aniculæ, quæ vino, vel narcoticis ebriæ firmiter credunt, ſe per auras ferri, in furcis caprisque equitare, & in dæmonum ſocietate ſaltare, eſurire, ſatiari &c. *c*) Incubus & ſuccubus in aliis mira formant terricula, tot teſtimonia imaginationis vivide intenſæ. Senſus internus plurimum quoque patitur a vi imaginationis in fanaticis, maxime fœminis, quæ amore myſtico uſtulatæ mirabilia per totum corporis habitum percipiunt, ſibique imaginantur: Magnum ejusmodi exemplorum numerum collegit, & ut ſolet, elegantiſſimo ſtilo propoſuit Cel. ZIMMERMANN *d*). In dormientibus imaginatio ſcenam ſuam æque potenter ludit, exemplo hypnobatarum. Imperium imaginationis extendit ſe quoque ad motus ſpontaneos; ambulans non opus habet expreſſo voluntatis juſſu ad ſingulos paſſus perficiendos, nec hos illosve muſculos ſigillatim movet, ſed ambulatio ſemel cœpta per ſe quaſi pergit, & motus integri alicujus membri uno actu perficiuntur. Ita etiam riſus ex uno in alterum quaſi per infectio-

nem

nem tranſit, nec non oſcitatio, etenim oſcitante uno, oſcitat & alter.

a) Oevres de Medecine. p. 275. b) RUD. IAC. CAMERARII Diſſert. quæ inſcribitur: Paradoxa ſenſatio, ſive dolor membri amputati. & Ill. GAUB. Inſtit. Pathol. Medic. §. 674. c) WIERUS de Præſtigiis Dæmonum. d) von der Erfahrung in der Arzneykunſt, II. Theil. p. 520. ſeq.

§. 5.

Exempla imperii imaginationis in functiones naturales.

Devenimus ad functiones ſic dictas naturales, in quas imaginatio quoque magnam vim habet. Sunt homines, qui cibum potumve deglutituri ſubito obſtaculum aliquod in faucibus hærens imaginantes, reapſe conſtrictionem pharyngis & oeſophagi patiuntur, qua deglutitio ita impeditur, ut, ſi nihilominus deglutire vellent, in ſuffocationis periculum incurrerent. Vim imaginationis in ventriculum & organa digeſtionis ſatis monſtrat nauſea, quæ ſæpiſſime, vel potius ſemper ab idea aliqua inviſa oritur; ſenſibiliores homines ab hiſtoria obſcœna, nauſeoſa audita, mox nauſeam vomitumque experiuntur. Teſtimonium IUNCKERI prodit nobiles quasdam matronas, quæ, quoties certam cantilenam funebrem, quæ olim ad exequias fratris dilecti cantabatur, audiebant, toties vomitu corripiebantur. Ut de imperio imaginationis in ſecretiones unum afferam, quis neſcit, ſalivam ad conſpectum epularum exquiſitarum, vel etiam his abſentibus, ad ſolam earum repræſentationem etiam in homine non eſuriente multo copioſius ſecerni, & plenis rivis in os influere. Excretiones varii generis etiam a vi imaginationis determinantur. MONTAIGNE *a*) habet virum, cui imaginanti, ſibi enema applicari, alvus liberaliter ſolvebatur. Enureſis infantum nocturna iisdem rationibus tribuenda eſt.

Sic etiam Venerem nocturna inſomnia ſolvunt.
Gaudiaque informant, veros imitantia luſus. *b*)

id quod etiam iis, qui alias dyſpermatiſmo laborant, evenit, ita, ut imaginatio fortiter intenſa plus valeat, quam voluntas

vigi-

vigilantis. De vi imaginationis gravidarum in fœtum, quem geſtant, multum diſputatur. Quicquid autem contradicant moderni quidam, & præcipue Galli, Blondelli argumenta repetentes, res ipſa tot exemplis evidentibus comprobata eſt, ut dubio nullus amplius locus relinquatur. Sunt enim mulieres, quæ infantes naturos, his illisve nævis deturpatos fore, prædicere poterant. Praeterea Ill. BOERHAAVE c), VAN SWIETEN d), & Cel. VNZERVS e), in quibus viris non niſi injurius anilia præjudicia ſupponere poteſt, ut teſtes oculati huic veritati ſuffragantur. In hisce rebus explicatu certe difficillimis, probe diſtinguendum eſt inter id, quod principiis rationalibus repugnat, & id, quod ex principiis hucdum cognitis nondum explicari poteſt. Hinc fit, ut multi rerum, quæ manifeſte conſpiciuntur, cauſas reddere nequeuntes, earum exiſtentiam potius negant. Reſtant adhuc caſus quidam ſingnlares, quorum autem veritas nonnullis ſuſpecta videbitur; qualis eſt, quem MONTAIGNE f) his verbis habet: „Et encore, qu'il ne ſoit pas „ nouveau de voir croiſtre la nuict des cornes a tel, qui ne les „ avoit pas en ſe couchant: toute fois l'evenement de Cyppus, „ Roy d'Italie, eſt memorable, lequel pour avoir aſliſté le „ jour avec grande affection au combat des taureaux, & avoir „ eu en ſon ſonge toute la nuict des cornes en la teſte, les „ produiſit en ſon front par la force de l'imagination. -- Referunt alii, quod ex vi imaginationis vel & ab affectu violentiori ſubitanea canities orta ſit. g) Atqui vero magna eſt affinitas phyſiologica inter capillos, ungues & cornua!

a) Livres des Eſſais I. Part. p. 85. b) MARCELLVS Paling. in Cancro. c) Aphoriſm. 1075. d) Comment. ad aph. 1075. p. 406. e) Hamb. Mag. T. IX. f) l. c. p. 82. g) SCHENCKIVS in Obſerv. Med. de Capite Humano. Obſ. I. & ALBERTI Diſs. de Canitie præmatura.

§. 6.

Quod imaginatio morbos gignere queat.

Cum ex antecedentibus vis imaginationis in corpus ſatis eluceat, facile quoque intelligitur, eandem morbis gignendis

B parem

parem esse. Cum morbus in genere status animalis viventis sit, quo fit, ut actiones debitæ non possint apposite ad leges sanitatis exerceri: Imaginatio autem in omnes functiones agere possit, (§. 3-5.) patet, tales quoque mutationes in functionibus a vi imaginationis produci posse, quæ liberum harum exercitium impediunt, vel & plane tollunt. Ne vero argumentis a priori ductis diu inhæream, ad exempla progrediar.

§. 7.

Quosnam morbos vis imaginationis directe gignat?

Morbi imaginationi tribuendi triplicis sunt generis: Dantur, quos vis imaginationis directe gignit: Alii tantum indirecte ab imaginatione intensa proficiscuntur: sunt denique, in quorum decursu imaginatio valide ludit. De primo genere, jam dicendum: Accidit, ut, dum aliquis sibi fortiter imaginatur, se hoc illove morbo laborare, revera eum morbum sibi contrahat; Hos a vi imaginationis *directe* produci, clarum est. Imaginatio solidis fluidisque morbosam mutationem inducere valet; Inde numerus horum morborum per omnes classes, ordines, & forsan etiam genera se extendit. Vitia, (ut Nosologiam methodicam Sauvagesii sequar,) sive affectus superficiarii a vi imaginationis sæpe nobis inducuntur, etiam nondum natis; ita generationem nævorum maternorum ingeniose explicat Cel. D. Krause, a) afferens, ideam matris communicari cum anima foetus, ope nervorum connectentium. Homines, incubo vexati, miras lamiarum dæmonumque imagines sibi formant, a quibus vapulent, & quibuscum pugnent, evigilantes altero mane vera monstrant ecchymomata, in thorace, brachiis, &c. tot testimonia non verberum quidem, sed vividæ imaginationis, quæ ope spasmorum sanguinem extra vasa pressit. Febrium matrem interdum meram imaginationem esse, sequens historia ex Eliae Camerarii specim. Eclect. Medic. *b)* desumta docebit. „Iuvenis, annorum sedecim, mœstus ex consanguinei „funere, eandem sibi metuere incipit sortem, inter perpetuos

„ango-

„angores inevitabilem exſpectat morbum, dejectum tandem „ſentit appetitum, ac febriculæ quosdam acceſſus: incremen- „tum capit mortis proxime imminentis non metus ſolum, ſed „firmiſſima nullisque ſummovenda argumentis perſuaſio; quic- „quid occurrit, vertitur in fati minantis omina, ac ultimum „impatiens præſtolatur diem, pulſu non niſi modicam oſtentan- „te febrim, urina vero ſenſim ſenſimque per tinctioris atque „obſcurioris flavedinis gradus ad fuſcum plane ac nigredini pro- „ximum colorem tranſeunte, talique per quindecim ad mini- „mum dies perdurante, cum anxietate terribili nocturna, ac „doloribus præcordiorum. - - &c. Exanthemata varia ex ſola vi imaginationis profluxiſſe, variæ produnt obſervationes: A peſte aliquando eos maxime infectos fuiſſe, qui ſe infectum iri fortiter imaginabantur, teſtatur Rivinus. Adoleſcentem quendam ſenſibilioris temperamenti hac via purpuram ſibi contraxiſſe, habet Cel. Zimmermann: c) „Er kam in das „Zimmer eines an dem Frieſel verſtorbenen, er griff den „Leichnam bey einer Hand an, ſeine gegenwærtige Freunde „ſagten ihm, ſeine Zærtlichkeit auf die Probe zu ſetzen, jetzt „habe er ſich den Frieſel zugezogen, nach ein paar Tagen hat- „te er den Frieſel mit allen ſeinen Zufællen. Idem laudatus Auctor ex Falconeto variolam, ſola vi imaginationis productam refert: „Eine Frau zog ſich aus einer nærriſchen Furcht die „Pocken plœtzlich zu, indem ſie in einer Kirche eine ande- „re Frau ſahe, die rothe Flecken im Angeſicht hatte, und „geglaubet dieſe Flecken ſeyen eine Folge der Pocken. In- „deſs hatte jene gefleckte Frau nicht die Pocken, ſondern et- „was ſcharbockichtes im Blute, aber die Furcht œffnete bey „dieſer die einſaugende Gefæſſe der Haut, uud vielleicht faſs- „ten dieſe in der Luft die anſteckende Theile der Pocken. At vero hiſtoria Falconeti expreſſe negat, miasma varioloſum adfuiſſe, unde ergo vaſa bibula tale miasma haurire potuerunt? Nec ſatis demonſtratum mihi videtur, a metu vaſa inhalantia magis hiare, verum quidem eſt, contagia facilius cum meticuloſis & anxiis communicari, unde vero hoc? Vaſa reſorbentia

magis hiare dicuntur in terrore & metu! Quomodo hoc probatur? Ex faciliori infectione! Ita vero circulus logicus committitur. In metu & terrore tota potius corporis externa superficies spasmodice constringitur, adeoque via tam arteriolis, quam verulis intercepta est. Ista itaque variola merum imaginationis opus erat. Idem Cel. ZIMMERMANN l. c. tumores, tubera, paronychias aliaque mala in fœmina observavit, quæ sese ex achoribus sui infantis infectam esse, imaginabatur. Quæ quidem omnia ille metui ascribit; cum tamen pace viri Cel. rectius vividæ imaginationi tribuantur; Etenim metus talis determinatus nihil est, nisi intensa vis imaginationis ad objectum invisum. Spasmorum & convulsionum omne genus ab imaginatione proficisci posse, docet epilepsia, inter cujus principia ipse BOERHAAVE *d)* vim imaginatricem ingentem refert. Ipse enim Vir immortalis mirum aliquando spectaculum vidit, cum omnes fere pueros puellasque in ptochodochio Haarlemensi ad conspectum paroxysmi epileptici, quo primum unus, dein plures corripiebantur, eodem morbo per vim imaginationis affici, expertus est. *e)* Simile exemplum ex Vega affert SCHENCK. *f)* Certe hæc epilepsiæ caussa haud adeo raro occurrit, optandumque, ut magis ad eam attendatur. Singultus quoque gravis ab imaginatione perinde ac nausea fovetur ac renovatur. *g)* Deinde huc quoque referenda est idiosyncrasia quædam imaginaria, quæ æque, ac vera, spasmis & convulsionibus stipatur, simulac idea determinatæ rei exosæ excitatur. Pone, hunc illamve sibi imaginari, certum quendam odorem, saporem, sonum, colorem, medicamentum &c. naturæ ipsius contraria & infesta esse, cum tamen reapse non sint; dum idea hæc sæpe repetitur, fortius imprimitur, & tandem effectus producit, quæ tantum ab idiosyncrasia naturali expectari possunt. Virgo quædam Cel. ZIMMERMANNUM l. c. p. 589. rogabat, ne theriacam ipsi præscriberet, quoniam eam cane & angue pejus abhorreret; Eodem die Vir sagax insciæ bonam portionem theriacæ aliis medicamentis immistam propinavit, sine ullo effectu noxio. „Dieser „Person, adjicit, war nur die Idee des Theriacks zuwider, nicht

„der

„der Theriack. -- Spasmodicis affectibus quasi oppositæ sunt debilitates, quæ ex eodem fonte, sc. imaginatione sæpe profluunt. Homo, alioquin fortis, impotentia laborabit, simulac eam ideam sibi sumit. „Je sçay par experience, ait Mon-„taigne *h*) que tel, de qui je puis respondre, comme de „moy mesme, en qui ne pouvoit eschoir soupçon de foiblesse, „& aussi peu d'enchantement (*loquitur enim heic de nodi li-„gatione, liaisons des mariages, dem Nestel-Knüoffen*) ayant „ouy faire un conte a un sien compagnon d'une defaillance „extraordinaire, en quoy il estoit tombé sur le point, qu'il „en avoit le moins le besoint, se trouvant en pareille occa-„sion, l'horreur de ce conte luy vint si rudement frapper „l'imagination, qu'il en encourut une fortune pareille. - - Quodsi malum hypochondriacum & hystericum ad debilitates referre volumus, quorsum Sydenham *i*) ea relegat, tum etiam hæc symbolum suum conferunt, ad probandum, quod vis imaginationis debilitatum origo esse queat. „Die Hypo-„chondrie, dicit Zimmermann l. c. p. 436. die Mutter-„Krankheit, und die Melancholie kœnnen zwar aus vielerley „physischen Ursachen entstehen, und doch werden sie auch „durch blose Bekrænkung der Seele in einem sonst gesunden „Kœrper bald erzeugt. addo: etiam sola sæpe vi imaginationis, id quod haud difficile observatu est. De doloribus & dysphagia, quatenus huc faciunt jam §. 4. & 5. dictum fuit. Ii quoque, qui podagram mentiti sunt, eo malo revera affecti fuisse leguntur. Vesanias, sive mentis abalienationes ex vi imaginationis saepe nasci. per se patet. Etenim, simulac quis sibi imaginatur, se abalienatione mentis laborare, eo ipso vesanus censendus est. Recte etiam huc refertur ea mentis abalienatio, quæ in idiosyncrasia imaginaria, de qua supra dixi, occurrit. Nec alienus hic est Wampirismus, qui, quantum ex scriptis argutissimi Bilfingeri, Weitenkampffii, & Ranfftii colligere potui, nihil aliud esse videtur, quam febris maligna epidemica, cujus propagationi atrox & effera imaginatio favebat. Mirabilia phænomena, quæ in cadaveribus eo morbo exstinctorum apparebant Cel. Sauvages k) a præstigio homi-

num infamium derivat, quamvis eorum potiora etiam ex idea febris catarrhalis malignæ belle deduci possint. LANGIVS ex Hennenbergio citat, quod Potollos, sive Pocollos, idolum olim Borussorum noctu homines adeo terruerit, ut plurimi exinde mortui fuerint. Lycanthroporum vesania eodem fundamento nititur. Fluxus, sive ut Platerus eos nominat, vitia excretorum, fœcundam illam morborum matrem, imaginationem puto, pariter ut principium agnoscunt. Dysenteriam ab imaginatione subitò exortam, habet ZIMMERMANN. l. c. p. 452. Etiam heic locorum observatum fuit, eos inprimis dysenteria affectos fuisse, quibus lurida ejus idea semper imaginationi obversabatur. Diarrhœa vehemens ab idea assumti medicamenti purgantis, quod autem omni plane vi purgante destitutum erat, nata legitur. *l)* Urinæ vitia in historia supra ex Camerario dictata, ab imaginatione orta occurrunt. Ipsa denique mors aliquando hominibus contigit, quibus ea determinato tempore eventura prædicebatur. Homo enim, vaticinio fidem habens; (sine hac enim res non succedit,) ideam mortis adeo firmiter impressam servat, ut sub illud tempus, labefactatis sensim corporis animique viribus anima desperabunda corpus linquat. „Es ist nichts gewissers, ait Cel. UNZERVS *m)* „ als dass man bloss von Einbildung kranck werden, und sterben kœnne, und der Arzt siehet œffters mit Erstaunen, „ wie Leben und Gesundheit an einer læcherlichen Thorheit „ hænget, und wie die Ideen die Stelle der hefftigsten Giffte vertretten. Prostant exempla, ubi homo ad supplicium damnatus, jam in sella funesta considens, loco macharæ, qua caput sibi detruncatum iri, expectabat, virga lignea leviter feriebatur, & exinde subitò exstinctus fuit. Hæc mors ex eadem fere ratione contingit, ac ea, quæ ex timore: cujus exemplum habet ZIMMERMANN l. c. p. 461. Vivida enim mortis instantis imaginatio absque metu vix esse potest, sed cum eo quasi coincidit; Timorem quoque inter præcipuas mortis subitaneæ causas ponit RAU (*n.*

a) Hamb. Mag. B. XX. p. 54. sq. Beantwortung der Frage, wegen der Muttermæhler, welche die Kayserl. Academie zu Petersb. aufgeworfen

sen. b) p. 5. f. c) l. c. p. 453. d) Aphor. 1075. e) ABRAH. KAAU BOERHAAVE Impetum faciens &c. l. IX §. 406. f) Obs. Med. L I. Obs. 192. g) DE SAUVAGES Nofolog. Method. T. II. P. II. p. 139. h) l. c. p. 83. i) Differt. Epiftol. de affectione hyfterica. k) l. c. T. III. P. I. l) Hamb. Mag. B. XVI. p. 97. m) der Artzt. III. Th. p. 260. n) Differt. tit. ut fupra. Præf. Ill. Büchnero.

§. 8.

Quod imaginatio intenfa per indirectum morbos inducere poffit?

Sequuntur nunc ii morbi, quos vis imaginationis *indirecte* gignit: Hi vero funt primo illi, qui ex imaginatione in quodlibet aliud objectum valide intenfa oriuntur; Omnis enim operatio mentis fecum conjunctas habet motus quosdam, qui in cerebro peragi recte fupponuntur. Hi motus autem, quanquam non fub fenfus cadunt, tamen vim determinatam, nec exiguam quidem requirunt: Quo major vero vis uni functioni impenditur, eo plus detrahitur alteri. Simulac autem hæc vel illa functio non recte ad leges fanitatis peragitur, adeft morbus. Secundo loco veniunt ii morbi, qui nafcuntur, dum imaginatio decepta deteftatas ideas animæ repræfentat, & fic varios motus inordinatos & noxios inducit. Sequentia exempla rem clarius illuftrabunt & confirmabunt.

§. 9.

Morbi, qui ab imaginatione indirecte profluunt.

Pictores, Poetæ, fculptoresque, diuturno operi infidentes viresque imaginationis vehementer fatigantes, corporis animique viribus minuuntur, fæpiusque in maciem & tabem incurrunt. *a*) Totum itaque fyftema nervorum ab imaginatione valide intenfa patitur & debilitatur. Malum hypochondriacum eos, qui imaginationi nimis indulgent, fæpiffime infeftat. Præterea enim, quod intenfio virium imaginationi debilitatem inducit, eadem quoque tranfpirationem fupprimit, unde innumera

mera malorum turma iterum generatur, uti Sanctorius testatur & observavit. *b*) Cephalalgiam, agrypniam post validam imaginationis intensionem quis non expertus est? Vesaniæ quoque varii gradus, diversarumque specierum ex eodem fonte scaturiunt. Nota sunt exempla hominum, qui, postquam jacturam bonorum, amatæ personæ, aliusve rei desideratæ passi sunt, adeo firmiter ideas suas in illa jactura fixerunt, ut omnino exinde mente caperentur. Homines, fastui inani nimis indulgentes, omnemque suam imaginationem in adulatoriis illis ideis volventes, similem fortunam incurrisse, quis nescit? Nostalgia quoque huc pertinet, quæ ex desiderio, locum habitationis mutandi enascitur, si cum hoc desiderio vividæ imaginationi commoda & gaudia alterius loci obversantur. Multi, cum vident ab alio acerba vel valde acida degustari, stupore dentium afficiuntur, non secus, ac si ipsi talia assumsissent. Ex imaginatione salaci fœminis, maxime cælibibus fluores albos, chlorosin, & ephelides profluere, experientia docet. Alio modo nocet imaginatio, quando per varias ideas horrendas, animæ repræsentatas, motus noxios in corpore producit; sæpius laudatus Montaigne l. c. ait: „Je sçay, qu'un gentil-„homme ayant traité chez lui une bonne compagnie, se „vanta trois ou quatre jours après par maniere de jeu, (car „il n'en estoit rien) de leur avoir fait manger un chat en pa-„ste: de quoy une demoyselle de la troupe point telle hor-„reur, qu'en etant tombé en un grand devoyement d'estomac, „& fievre, il fut impossible, de la sauver. -- Qui quantique morbi ex spectro viso nati compareant, passim in observationibus legas: Quanquam enim spectrum affectus imaginationis sit, nihilominus magni tumores, erysipelas, ulcera, aliaque exanthemata inde producuntur. Eiusmodi morbum memorabilem, at, uti ipse fatetur, nauseosum observavit Cel. Zimmermann l. c. p. 462. sq. Inter caussas epilepsiæ idiopathicæ imaginatio quoque merito poni debet; Epilepsia enim aliique omnis generis spasmi ab imaginatione detestatis ideis repleta excitantur; „Dum spectrum humeris insiluisse, illudque ad „ædes suas usque se detulisse, imaginabatur adolescens, pessi-

„me

„ me se inde habuit, & renovata simili spectri visi imaginatio- „ ne, fuit factus epilepticus. c) Alius imaginatus, araneam sibi offerri, animal ipsi summe exosum, cum tamen illa prætensa aranea frustulum ceræ esset, exinde in spasmos tetanumque, transitorium quidem incurrit, narrante ZIMMERMANNO l. c. p. 592.

a) RAMAZZINI de morbis Artificum opp. p. 502. b) Medicina statica passim. c) FR. HOFFMANN. Op. omn. T. III. p. 31.

§. 10.

Exempla morborum, in quibus imaginatio valde ludit.

Ii denique morbi, in quorum decursu imaginatio valide ludit & aberrat, ad thema præsens spectant, licet hos potius morbos imaginationis, quam morbos ab imaginatione nuncupaveris. Horum primarii sunt vesaniæ omnis generis; Ipsa enim anima an unquam ægrotare possit, merito dubito; sed omnis vesania mihi videtur error, ex falsis imaginibus menti oblatis, necessario ortus. In hydrophobis hoc evidenter apparet, quibus imaginatio adeo depravata est, ut ne speculum quidem, utpote aquæ claræ quodammodo simile, sufferre possint. Animam vero in iis non ægrotare, ex intervallis lucidis, in quibus recta ratione constant, & ubi forte lusus imaginationis cessat, clare patet. In epilepsia quoque secundum testimonium Jll. VAN SWIETEN l. c. epileptici observant quandoque in initio paroxysmi, vel paullo ante, excitari novas & insolitas ideas, dum pulcherrimos & nunquam ante visos colores, sonos suavissimos, odores nunc gratos, nunc ingratissimos percipiunt &c. In genere iis in morbis imaginatio valde ludit, in quibus sensorium commune vel idiopathice afficitur, vel etiam in consensum trahitur.

§. 11.

Imaginatio decursum morborum turbat, & in pejus vertit.

Quemadmodum imaginatio in ipsa morborum productione potens est, ita etiam in morborum aliunde natorum decursu

non minorem exhibet efficaciam. Simulac æger morbo etiam leviori laborans, triſtes mortis imagines concipit, quamprimum animum demittit, & de ſua reconvaleſcentia dubitat, vel plane deſperat, omnia mox in pejus ruunt, maligna ſymptomata accedunt, vires labefactantur, & æger, niſi promte triſtes illæ ideæ ipſi evellantur, moritur, & evadit victima ſuæ imaginationis. Inde explicanda mihi videtur obſervatio, quam Cel. ZIMMERMANN *a*) fecit: „ Alle an der Ruhr darnieder „ liegende wurden hefftiger kranck, und ſehr offt gab es in „ einem einzigen Hauſe alsdann verſchiedene Todes - Fælle, „ wann vorlæuffig einer in demſelben Hauſe geſtorben war. In omnibus morbis, præſertim malignis, hoc momentum ſemper reſpiciendum eſt. Anxietas, ſymptoma ibi frequens & horrendum reſpondet tam ſtatui corporis revera periculoſo, quam conditioni minoris momenti, quæ panicum modo terrorem incutiat. *b*) In ſcorbuto quoque imaginationis triſtes effectus annotavit WALTER: *c*) „ Wir hatten die offtmalige Erfahrung, daſs alles dasjenige, was unſern Leuten den Muth „ nahm, oder zuweilen ihre Hoffnung verminderte, der „ Kranckheit allezeit neue Stærcke gab. - - Exinde etiam apud vulgum veſicatoria ſæpe optatum effectum eludunt, quoniam multi plebejorum perſuaſum habent, veſicatoria nunquam, niſi in caſibus deſperatis adhiberi: Tanti intereſt præjudicia hominum noſſe, ut, ſi quidem poſſibile, illis occurri poſſit.

a) Von der Ruhr, unter dem Volcke. p. 344. b) GAVB. Inſt. Path. §. 684. c) Anſons Reiſe um die Welt. I. Buch. X. Hauptſt.

§. 12.

Vis ſalutaris imaginationis.

Vis imaginationis quantum in producendis morbis poteſt, tantum etiam circa eorum remotionem valet. Cum enim illa ad omnes noſtras functiones ſeſe extendat, in iisque admodum ſenſibiles mutationes perficere poſſit, uti ex antecedentibus patet, nemo facile negabit, vim imaginationis etiam mutationes ſalutares inducere poſſe: Quemadmodum enim ad generationem

tionem morbi nihil requiritur, nisi mutatio conditionum, quæ ad functionem aliquam peragendam necessariæ sunt; ita vel omissio eiusmodi mutationum, vel immutatio earum, quæ functionibus obstiterunt, sanitatem obfirmat, & restituit.

§. 13.

Imaginatio a morbis præservat.

Imaginatio recte sibi constans, intra limites suos coercita, & firmitudine quadam prædita insultum multorum morborum avertere, omnium decursum mitigare, & non paucos sanare valet. Primo itaque omnes ii morbi, quos imaginatio directe gignit, (§. 8.) averti possunt, si imaginatio ita dirigitur, & firmatur, ut falsæ illæ ideæ elidantur. Quod ut perficiatur, omni studio remedia, tam psychologica, (offerendo scilicet ideas alias, quibus mens noxiæ imaginationi indulgens, distrahatur,) quam medica *a*) adhibenda sunt, quibus imaginatio coerceri, & præjudicia everti possunt. Deinde morbi, qui ab imaginatione in alia quævis objecta nimis intensa proficiscuntur (§. 10.) per remissionem intensitatis, & usum ejus moderatiorem avertuntur. Dantur quoque casus, ubi vis imaginationis directe & quasi offensive morbos pellit & removet, uti quidem in epidemiis malignis facile observatur, ubi ii, qui morbum mortemque spernunt, eo rarius corripiuntur. Alii quoque, contra omnes diætæ regulas enormiter impingentes, in serum usque senium sæpe sani & incolumes vivunt, omnia medicorum præsagia & consilia ridentes. Huc etiam spectat, quod Felix PLATER *b)* & RIVERIVS de virtute lapidis aetitæ & Lazuli habent, qui nimirum a prægnantibus ut amuleta gesta, abortum præcavere possint.

a) GAVBIVS Serm. Acad. de Reg. mentis, q. Med. est. b) Obs. L. III. p. 727.

§. 14.

Imaginatio morborum symptomata mitigat.

Quemadmodum imaginatio in decursu morborum omnia exasperare potest, (§. 12.) ita etiam eadem omnia symptomata

 miti-

mitigare, totiusque morbi decurſum lenire valet. Æger fir-mam fiduciam in medico, vel in medicamento aliquo ponens ab eo fere ſemper ſublevatur, etſi forte noxium, vel per ſe nullius virtutis eſſet. *a*) RIEDLINVS refert, cuidam ægroto tres e pane ſimilagineo formatas pilulas pro magno arcano eſſe exhibitas, unde maximum levamen experiebatur. Ipſa ſæpe præſentia medici ægros mire ſolatur, ut magnæ partis ſuarum calamitatum obliviſcantur.

Si miſer eſt Medicus, medicamina bina venenant,
Si fortunatus, bina venena juvant.

Dolor & anxietas, urgentia illa ſymptomata, a quibus plurima alia dependent, vix locum habent in homine, fiduciæ pleno & imaginante ſe levi morbo laborare, & certò evaſurum eſſe. Cum enim dolor & anxietas principii ſentientis affectio ſint, hoc vero ad malum ſibi illatum minus attendit, etiam effectus horum ſymptomatum evaneſcere, neceſſe eſt. Cum etiam anxietas eo major eſſe ſoleat, quo majus, vel quo obſcurius malum imaginationi obverſatur, mali contemtus, vel penitior cognitio, (quamvis ſæpe imaginaria) anxietatem mire ſublevare poteſt; id quod hypochondriaci & melancholici ſuis exemplis comprobant, illis heroibus ſimiles, quos nullo pretio adigas, ut in templo aliquo deſerto noctem ſoli degant, quia horridæ alicujus ipſis ignotæ rei idea imaginationem obſidet, cum tamen iidem in præliis ſeſe præſentiſſimis periculis intrepide objiciant.

a) Lin. med. a. 1. m. Jul. lin. 12.

§. 15.

Imaginatio morbos ſanat.

Quid vero imaginatio in ipſa morborum ſanatione valeat, nunc examinandum. Sicuti imaginatio varios morbos tam directe, quam indirecte gignit, ita in ſanatione morborum nunc directe nunc indirecte ſuum monſtrat effectum. Directa ſanatio ea eſt, ſi homo, morbo aliquo laborans, fortiter imaginando, ſe vel non amplius ægrotare, vel ſaltim certiſſime ſa-

natu-

natum iri, ab illo morbo actu liberatur. Hoc modo sanantur ii morbi, qui a vitio imaginationis exoriuntur & sustentantur, nec tamen omnes, si malum altius jam hæret, & in corpore tantæ noxæ turbæque natæ sunt, quæ vim salutiferam imaginationis superant, nec etiam hi soli, etenim tales quoque, qui principia mere corporea agnoscunt, ab imaginatione sæpius superantur, sed & hic sciendum, vim imaginationis non esse omnipotentem, & quo majora obstacula adsunt, eo difficilius quoque illa ab imaginatione removeri posse. Ut vero imaginatio vim aliquam notabilem exercere possit, opus est, ut ea valde inteudatur, quem in finem aliquando subsidia quædam externa, quæ fortem firmamque ideam imprimere possunt, jn usum vocanda sunt: Hujus generis remedia omnino extraordinaria esse debent, quæ quidem sagacioribus risum sæpe movent, pro ratione subjectorum autem summi momenti, & absolute necessaria sunt. Huc pertinent varia amuleta, remedia sympathetica, incantationes, jactatio arcanorum infallibilium, characteres, schedulæque, & omnis apparatus magicus, de quo WIERUM a) & CICOGNAM b) legas.

a) De præstigiis dæmonum. b) Theatrum magiæ omnifariæ.

§. 16.

Qui morbi ab imaginatione directe sanentur?

Primo itaque loco exempla afferamus, ubi imaginatio directe morbos sanat. Novi, vulnera varia, contusiones, ambusta, fracturas ossium, levi incantatione, vel remedio quodam sympathetico passim adhuc hodie curari solere, successu fere semper felici, attamen etiam quandoque irrito eventu, iis scilicet in casibus, ubi vires naturæ, ab imaginatione intensa adjutæ, damnum illatum & obstaculum superare nesciunt. Febrium cura, maxime intermittentium, sæpissime a vi imaginationis pendet; mirum sæpe est phænomenon, febrem illico suspendi, nulla ratione habita ad materiæ peccantis evacuationem. Subsidia imaginationis supra recensita, inprimis amuleta a longissimo retro tempore a) heic in usum trahuntur; de quorum

rum operatione pulchre ſane & ingenioſe commentatus eſt PARACELSVS *b*) „Der Glaub iſt dieſer Ding aller (loquitur vero de amuletis, aliisque ejusmodi,) Exaltation und Confirmation, „dann ohn den Glauben iſt es alles thumb und krafftlos. Poſt eum WIERVS eadem ſentit, & LANGIVS *c*) nervoſe rem ita exprimit: „Amuleta in ſe nulla vi quidem gaudent (ſunt tamen aliqua excipienda) febres tamen tollunt, ſpiritibus aliam „ideam imprimendo, ut negligant priſtinam illam, ne paro-„xysmos ſentiant; Abracadabra, aliaque appenſa, aut propi-„nata varia, cum firma ſaltem promiſſione de reconvaleſcen-„tia, cuncta, niſi confidat his ipſis æger, nihil juvant. In ipſarum quoque acutarum febrium ſanatione efficacem ſe præſtitit imaginatio. SERENVS SAMMONICVS l. c. in hemitritæo amuletum ſuadet:

Inſcribes chartæ, quod dicitur abracadabra
Sæpius & ſubter repetes, ſed detrahe ſummam.
Donec in anguſtam redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.

LANGIVS *d*) memorabile hujus generis exemplum ex Thoma a Veja allegat: „Quidam ex febre ardente delirans, enixe „poſtulavit, ſibi concedi in ſtagno illo, quod pavimentum „erat, vel momentaneam ſaltem immerſionem & natatum: „ajebat enim, ſe certo ſcire, ex illa refrigeratione corporis „reconvaleſcentiam ipſi eſſe expectandam, quod evenit quo-„que, cum, conſentiente poſt longas preces medico, aliquan-„tiſper ſe volutaſſet ſupra ſolum hypocauſti. Cum vero brevis hæc volutatio ſupra ſolum omnino nequeat febrem ardentem depellere, clarum eſt, hanc ſanationem unice phantaſiæ opus fuiſſe. In febribus malignis ea, quæ imaginationem fortem ſtabilemque reddunt & conſervant, utique effectus non contemnendos productura eſſe, docent & analogia, & præcipue ſymptomata horum morborum, in quibus animi demiſſio & anxietas non minima ſunt: hæc duo vero per fiduciam & firmam imaginationem arcentur & pelluntur, unde vim ſalutarem imaginationis in morbis malignis agnoſcere debemus. Spaſmi adhuc facilius a vi imaginationis compeſcuntur, quam aliæ affectio-

fectiones, quæ magis mediate cum fenforio communi connectuntur. Quando fanguis calidus jugulati gladiatoris epotus ab epilepfia liberat, tefte CELSO *e)*, tum crudele hoc remedium, non quidem per horrorem, qui infignem & fubitam mutationem in epilepfia facere, ficque præfentem corporis ftatum mutare poffet, agit, quippe quod Jll. VAN SWIETEN *f)* per exemplum ex Tulpio allegatum, egregie refutat, fed ejusmodi fanatio ingenti vi imaginationis in hoc illove fubjecto per fiduciam remedii exoptati & certi excitatæ foli debetur. Certe, fi fuperftitiofa illa, fœda, ridicula & magica remedia epilepticis unquam profuere, horum virtus excitatæ & intenfæ imaginationi tribuenda erit, quod etiam KAAU BOERHAAVE agnofcit, *g)* ubi inter rationes inventæ magicæ medicinæ vim imaginationis ingentem his mediis excitatam jure numerat. Anaphrodifiæ, maxime illi, quæ a fafcino effe creditur, imaginatio medetur. MONTAIGNE l. c. exemplum habet amici, quem hac debilitate fola imaginationis excitatione liberavit, & KAEMPFERVS *h)* uti ligaturam magicam, ita & ejus folutionem per varia ineptiffima phylacteria, quorum aliqua recenfet, necquicquam virium exferere poffe contendit, „nifi forte in animo fuperftitiofi hominis, qui imaginatione fua influentes fpiritus huc „requifitos, nullo negotio impedit, vel promovet. Odontalgia, quæ alias medicis crucem figere folet, fæpius imaginationi cedere vifa eft; etenim illam quoque, quæ caufas materiales agnofcit, per varia fuperftitiofa & magica remedia, fublatam fuiffe, paffim experientia commonftravit. Verbena, herba alias antimagica, famam fuam, quam in cephalæa fananda fibi acquifivit, fimili forfan fundamento debet. Dyftocia illa, quam a pathemate denominat SAUVAGES *i)*, ubi vires a metu, pufillanimitate &c. exfolvuntur, ftatim tollitur, fimulac fpem pulchræ prolis, promtæ liberationis imaginationi inferere poteris; tunc enim parturiens novas fibi vires fumit, & imaginatio intenta fœtum expellit. Quaudo vero fola verba non fufficiunt, ad fubfidia, imaginationem excitantia mulierculæ, quamvis infciæ, confugiunt: filum fericeum, rofeo-rubrum, brachio finiftro alligatum, exigua dofis hepatis anguillæ, tefticulorum

equi-

equinorum, vel secundinarum humanarum præparatarum momento effectum exoptatum præstitisse visa sunt; magno quidem argumento, quantum vis imaginationis valeat. Dysphagia, quæ a vitio imaginationis inducitur, firmata contra hunc morbum imaginatione necessario fugatur. Si in medico ea est animi lenitas & flexibilitas, qua diversitati animorum sese accommodare, eorumque fiduciam captare potest, facile poterit paroxysmum hypochondriacum & hystericum eludere, quod quidem difficile, attamen etiam factum esse exemplis comprobatum novi. SYDENHAM *k*) experientia idem edoctus ait: „ certo scio, me vel medicamentis quantivis pretii, aut alia „ methodo, quæcunque demum ea fuerit, hypochondriacis „ æque ac tabidis phthisicisque nihil magis proficere potuisse, „ quam si *multis verbis hortatus fueram*, ut recte valerent. - - Wampirismus epidemicus remediis, eodem tendentibus fugatur, uti historiæ ex Hungaricis provinciis allatæ, & in libris supra (§. 7.) citatis recensitæ, docent. Fluxus quoque varii, præsertim hæmorrhagiæ omnis generis solo beneficio imaginationis sæpius tolluntur; uti enim terror subitaneus ex aqua gelida nuchæ injecta, narium hæmorrhagiam præsentissime sistit, ita quoque imaginatio valide intenta ejusmodi fluxum sufflaminat, unde fit, ut remedia sympathetica in hoc morborum genere adeo frequenter, nec semper sine fructu in usum trahi soleant. In sanatione strumarum vis imaginationis haud semel efficacem sese commonstravit; uti tactus sanans regius, qui hodie quidem exolevit, docet; olim enim Reges Galliæ & Angliæ ritu solemni, adjunctis sacerdotum precibus, scrophulas tactu sanare tentabant; res interdum ex voto cedebat, (quod Cel. MEAD *l*) subjungit,) cui vis imaginandi, quæ permagna est in morbis sanandis, haud parum tribuit.

a) Q. SER. SAMMONICVS de Medicina. Cap. L. b) De occulta philosophia. c) Op. P. II. p. 85. d) Disput. II. p. 32. e) Libr. III c. 23. f) ad §. 1085. g) l. c. p. 413. h) Amœnit. Exot. Fascic. III p. 653. sq. i) Tom. III. P. I. p. 174. k) Dissert. Epist. de affectione hysterica. p. m. 523. l) Monita & præc. Medica. p. 122.

§. 17

§ 17.

Imaginatio ſanat morbos per indirectum.

Morbi per vim imaginationis etiam indirecte ſanantur; & quidem 1) cum imaginatio nimium intenſa iterum remittitur, 2) dum illa verſus alia objecta vertitur, & in ea intenditur, 3) cum evacuationes ad ſanationem alicujus morbi facientes excitat. Primo itaque loco morbi, qui ab imaginationis intenſitate aluntur, (§. 10.) maxime vero veſaniæ, hujus remiſſione, ſi idea demens quovis artificio ægris eripi poteſt, ſponte ſanantur, uti tot exempla hypochondriacorum, melancholicorum, & maniacorum, aſtu ſanatorum comprobant. Hujuscemodi exempla plura legas in obſervationibus med. SCHENCKII *a*) & alibi. Hydrophobos ſanari, „ſi idea illa ipſis ſumma violentia „ eximatur, quod fit ſubmerſione in aquam adeo formidatam, „ ut nempe nolentes ſic diſcant, ſtultam iſtam imaginationem „ & formidinem aquæ fuiſſe, contendit LANGIVS *b*), cujus remedii vim omnem quoque BOERHAAVE *c*) ad imaginationem vel ſpirituum turbationem refert. Noſtalgia cum ſuis ſymptomatibus ſoli ſpei reditus in patriam, etſi falſæ, cedere viſa eſt. Præter ſtratagemata medica, quæ in hujusmodi caſibus adhiberi ſolent, eſt quoque integra medicamentorum narcoticorum claſſis, idem efficere valentium. Hinc vinum Europæorum curas ſolvit, & opium incolas Aſiæ reficit, & quaſi in paradiſæa gaudia transfert. Nec ſine omni jure videor mihi ſtatuere poſſe, Praxin Sydenhamianam cujus fere tertiam partem opiatorum adminiſtratio conſtituit, etiam ex his rationibus felicem eſſe, quoniam pharmacum illud vel, imaginationem nimis tenſam, remittendo, vel eam, ſi in unum quoddam objectum nimis defixa hæret, excitando, & concutiendo miſeris mortalibus in ſolamen cedit. Secundum locum morborum per imaginationem indirecte ſanabilium occupant ii, qui tolluntur, cum imaginatio verſus alia objecta vertitur, & vi ea intenditur. Paroxysmus febris intermittentis muſica, vel ſuavi amicorum colloquio remotus eſſe, ſæpius viſus eſt. Singultus ſecundum vulgare experimentum mox ceſſat, cum momentoſam quandam hiſtoriam homini, eo laboranti, proponere incipias, vel ſi appreſſione digiti minimi ad pollicem imaginationem eo divertis.

 Epi-

Epilepfiæ curatio, quam olim Ill. HERM. BOERHAAVE præftitit, omnino huc pertinet. Is enim narrante KAU BOERHAAVE *d*) „ pueris puellisque (§. 7.) citatis præfentibus, juffit per ca- „ meram difponi fornaces portatiles, prunis ardentibus inftru- „ ctas, atque iis imponi ferreos hamulos, ad certam figuram „ adaptatos, tum ita mandavit: Quia omnia fruftra forent, „ fefe aliud nefcire remedium, quam ut, qui primus puer fo- „ ret vel puella, infaufto morbi paroxysmo corriperetur, lo- „ cus quidam nudati brachii candente ferro ad os usque inure- „ retur, atque, ut gravitate pollebat dicendi, perterriti omnes „ ad crudele remedium, dum inftantem fentiunt paroxysmum, „ omni mentis intentione & metu dolorificæ inuftionis eidem „ refiftunt, fortioris oblatione ideæ. - - Dolores fere omnes, fi animum patientis diftrahere poffis, fi non ceffant, attamen notabiliter imminuuntur. Dyftocia, quæ etiam (§. 15.) per imaginationem directe tollitur, per eandem indirecte fanatur, cum animus proftratus narrationibus, geftis, fabulis appofitis ab idea molefta avocatur. *e*) Somnambulones verberibus, aqua gelida, aliisque excepti, terrificas has ideas adeo præfentes imaginationi fiftunt. ut poftea non amplius audeant, fcenas fuas ludere. *f*) Tarantismus, quem quidem multi hodie, non nifi fictum credunt *g*), vi muficæ, potentiffime in imaginationem operantis, eamque pro fui varietate aliter atque aliter de- determinantis, fanari folet. Paroxysmus hypochondriacus & hyftericus, fi a pathemate quodam oriuntur vel fuftentantur, mentis & imaginationis diftractione fæpe differuntur, vel plane auferuntur. Hæmorrhagiam narium afpectu rei alicujus infolitæ, vel perceptione doloris, item, cum terribilior quædam fabella narratur, fubito nonnunquam ceffare, experientia docet. Tertius ordo morborum, per vim imaginationis indirecte fanabilium, complectitur omnes eos, qui per evacuationem & refolutionem aliquam, qualiscunque fit, fanari poffunt. Cum enim imaginatio intenta omnis generis evacuationes & refolutiones producere valeat, (§. 5.) fponte patet, morbum, cui depellendo eiusmodi operatio naturæ infervit, vi imaginationis quoque tolli. Huc maxime pertinent vifcerum glandularumque obftru-

ctiones, quæ nunc tantummodo ut principia morborum, nunc autem ut veri morbi considerandæ sunt.

a) Obs. 228. b) Differt. II. p. 33. c) Aphor. 1143. d) l. c. p. 406. Cap. IX. e) SAUVAG. l. c. T. III. P. I. p. 174. f) ibid. p. 309. g) Cel. BVSCHING in Epiftola ad Ill. Kæftn. Hamb. Mag XIV. Band inserta, omnes tarantatas, pro impoftaribus lucri cupidis declaravit. Verum cum Baglivi, argutus certe Medicus, ut alios taceam, integram differtationem de Tarantula fcripferit, & in ea non mendicorum tantum, fed aliorum quoque virorum, quin etiam duarum matronarum nobilium hiftorias retulerit, ubi integer proceffus in ejusmodi cafibus confuetus, adhibitus fuit, vix & ne vix quidem de hiftorica hujus rei veritate dubitare licebit. Cel. SAUVAGES l. c. præter fictam hujus morbi fpeciem, quæ utique non fine fundamento adftruitur, adhuc alias recenfet, quas ope mufices fublatas effe fatetur, quamvis morfum tarantulæ pro cauffa morbi agnofcere recufat, quod quidem refpectu thefeos noftræ perinde eft.

§. 18.

Quomodo vis imaginationis agat?

Licet catalogus morborum, qui per vim imaginationis vel producuntur, vel fanantur, in hac tractatione minime exhauftus fit, quod quidem vix fieri poteft, quoniam quotidie nova hujus rei exempla prodire poffunt, tamen hæc pro fcopo præfenti fufficere poterunt, cum omnibus reliquis exemplis, tam cognitis, quam adhuc incognitis, commode fuus fingulis locus, cui interferi poffint, in hac tractatione affignari queat. Adhuc itaque explicandum erit, quomodo vis imaginationis tot tantosque effectus edere valeat! Cum omni determinato ftatu corporis conjungitur idea in mente, huic ftatui proportionalis eidemque refpondens: & reciproce! Harum idearum aliæ funt claræ, aliæ obfcuræ vel confufæ; Quo fæpius aliqua idea occurrit, & & quo diutius ejus occafio perfiftit, eo facilius mens eam negligit, in novas magis intenta; Hinc motum cordis non percipimus, nifi cum mens omnium reliquorum objectorum ideas dimittit, omnemque attentionem in hoc folum defigit. Pro ea itaque ratione, qua ejusmodi idea, five clara, five obfcura cum certo ftatu corporis conjungitur, eadem ratione certus ftatus corporis nectitur cum tali idea, etenim conjunctio, qua talis, fupponit mutuam actionem & reactionem. Ita mutatio, quam mens per imaginationem in corpore producit, coincidit

cum

cum mutatione ſimili, quam cauſſæ corporeæ facere potuiſſent; hæ enim excitant ſtimulum quendam, cui dein motus determinati in corpore reſpondent: Quodſi nuuc tales motus ſola vi imaginationis absque ſtimulo externo producuntur, effectus tamen ſemper idem erit, & illa vices omnium medicamentorum gerere valet. Iis, qui dextrorum muſicorum, vel & præſtigiatorum operationes attente contemplati ſunt, non amplius adeo mirum vel incredibile videbitur, quod corpus a mente motibus adeo compoſitis affici poſſit; Cur vero, & quomodo hoc mutuum corporis & mentis commercium obtineat, id quærere nefas, etenim hæc naturæ myſteria

\- - - - - caliginoſa nocte premit Deus.

Sufficiat, factis & ratiociniis eviciſſe, quam potenter imaginatio, ſimulac per affectus, eorumque occaſiones, per vigilias, per ipſam voluntatem, vel denique per omne id, quod violentius & diutius in ſenſoria interna agit, excitatur, non tantum in morborum generatione agat, ſed etiam adeo ſalutares effectus edat, qui vix ac ne vix quidem ab univerſo Medicinæ apparatu expectari poterant.

§. 19.

Vis imaginationis viribus naturæ medicatricibus & deſtructricibus annumerari debet.

Imaginatio itaque jure meritoque illis naturæ humanæ viribus annumerari meretur, quæ corpus vivum a morbis tueri, idemque jam affectum iterum liberare valeant. Has autem ſi contempleris, fere dixeris, eas ita comparatas eſſe, ut homini pro diverſa ſui applicatione in damnum æque, ac in commodum cedere poſſint. Quamlibet enim vis imaginationis effectus quam maxime ſalutares edere poſſit, elucet tamen ex ſupra dictis, eandem ſæpius quoque ad deſtructionem corporis tendere. Ita vero virium naturæ medicatricum, de quibus Ill. GAVBIVS *a*) agit, limites applicantur, & vis imaginationis facultati nutrienti, §. 635.) conſolidanti, (§. 636.) πεπασμω, (§. 637.) facultati expultrici, (§. 639.) commotioni febrili, (§. 641.) inſtinctui, (§. 943.) conſuetudini, (§ 644.) aſſociari meretur.

a) Inſtit. Pathol. Med. §. 633. ſq.

§. 20.

§. 20.

Uſus, ex cognitione hujus vis in Medicinam redundans.

Cum meræ ſpeculationes, nullum in praxi uſum habentes, in Medicina ſupervacaneæ videri poſſint, verbo adhuc dicam, quem quantumque uſum cognitio virium imaginationis tam in hygieine, quam jatrice præſtet. Cum Medici ſit, vires naturæ humanæ ad vitæ & ſanitatis a morbis & morte tutelam prudenter dirigere, vis autem imaginationis inter vires naturæ humanæ maxime efficaces numerari debeat, etiam hujus prudens directio Medico incumbit. Cognitio itaque pſychologica & philoſophica imaginationis non minus, quam hiſtorica Medico utiliſſima, quin & neceſſarria eſt. Diſcet exinde, quid in hoc illove caſu agendum, an & quodnam ſtratagema adhibendum, & quomodo imaginatio extra oleas vagans, iterum in ſuos limites redigenda ſit? Cel. BOLTEN *a*) hujus cognitionis neceſſitatem luculenter evincit, pluresque regulas æſtheticas logicasque recenſet, quibus his vitiis occurri poſſit. Generalis regula mihi quidem videtur hæc eſſe, ut ideam aliquam mente præconceptam per aliam fortiorem, huic contrariam excutere ſtudeamus. Applicationem hujus regulæ ad caſus ſpeciales ſua quemque ſagacitas & ingenium docebit. Nec Medicorum tantum, ſed & omnium fere hominum intereſt, rei, quæ in educatione infantum tanti momenti eſt, haud eſſe ignaros. Difficile quidem opus eſt, ſi vero bene perficitur, quantivis æſtimandum, quando tenera infantum organa ſenſoria, & tenera eorum mens a noxiis impreſſionibus firmiſſime dein inhærentibus, præſervantur, eademque contra has obfirmantur; e contrario vero imagines reales a rerum natura non abludentes ipſis ſuggeruntur. Sane, ſi majores noſtri infantum ſuorum imaginationem melius direxiſſent, non tam multi in dæmonomaniam incurriſſent, & a judicibus non minus veſanis rogo impoſiti fuiſſent. Et noſtris certe diebus non tot hypochondriaci & hyſtericæ querelis ſuis medicos defatigarent, ſi imaginatio ope prudentis educationis bene dirigeretur, & intra ſuos cancellos detineretur.

a) Gedancken von pſychologiſchen Curen.

§. 21.

An liceat stratagematibus imaginationem exorbitantem deludere & torpentem excitare.

Imaginatio semel exorbitans vix ac ne vix quidem per sana ratiocinia coërceri potest, eademque torpens difficulter excitatur, adeoque hoc negotium plerumque requirit remedia per indirectum applicanda, stratagemata puta, astnmque. Jam vero qnæri posset, an stratagemata, ad quorum applicationem sæpius a parte Medici aliqua charlataneria requiritur, ut ægroti eo tutius certiusque decipi possint, an inquam hæc officiis viri probi & honesti repugnent: NYMANN *a*) „omnem talem curatio„nem, quæ fit per characteres, schedulas &c. inanem & futi„lem pronunciat, cum ***homini*** minus ***superstitioso & credulo ad„hibita***, ***nihil conferat***. - - Sed est modus in rebus! omnino si in ejnsmodi curationibus de nomine Dei lnditur, eæ prorsus abjiciendæ & contemnendæ sunt. In reliquis autem casibus, ubi sanatio morborum imaginationem excitatam vel temperatam requirit, stratagemata non modo licita, sed & necessaria reputo. Absit ergo, ut omnem talem curationem pro futili & inani habeamus, quæ tantum credulos & superstitiosos juvat. Quid igitur, an Medicus ægrorum superstitiosorum curam suscipiens, culpandus? Certe, si unquam, hic saltem suo jure valet illud: Mundus vult decipi, ergo decipiatur! Volenti enim non fit injuria. Fuerunt quoque probi Medici, qui, licet apprime norint hujusmodi ludibriis per se nullam vim inesse, nihilominus ea adhibuerunt. Felix PLATERVS b) jussit *pro forma* radicem allii semper in collo gestare. MONTAIGNE c) Medicis semper infensus hæc omnia inter imposturas refert, dicens: Pourquoy pratiquent les medecins avant main, la creance de leur patient, avec tant de fauces promesses de sa guerison, si ce n'est afin que l'effect de l'imagination supplisse l'imposture de leur aposeme. Verum enim vero dolus, ubi intentio bona est, & ad salutem ægri tendit, jure meritoque ad dolos bonos, adeoque laudabiles refertur.

a) Oratio, de imaginatione. b) Obs. Med. p. 583. c) Livre des Essais. p. 84.

T A N T V M!